Kommentarmaterial till kursplanen i engelska för döva och hörselskadade

Skolverket

Kommentarmaterial till kursplanen i engelska för döva och hörselskadade

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Tel: 08-598 191 90
Fax: 08-598 191 91
E-post: order.fritzes@nj.se
www.fritzes.se

ISBN: 978-91-38325-70-4
Form: Ordförrådet AB
Tryckt hos ett klimatneutralt företag
– Edita, Västerås 2011
Stockholm 2011

Innehåll

Inledning 4

En samlad läroplan 4

Kursplanens olika delar och kunskapskrav 4

Kommentarer till kursplanen i engelska för döva och hörselskadade 6

Förändringar jämfört med den tidigare kursplanen 6

GERS 8

Syftet 9

Det centrala innehållet 12

Kommunikationens innehåll 13

Läsa och/eller lyssna – reception 14

Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion 17

Kunskapskraven 19

Bilaga: Användningen av värdeord i kunskapskraven 22

Inledning

Till varje kursplan finns ett kommentarmaterial som riktar sig till lärare och rektorer. Avsikten med materialet är att ge en bredare och djupare förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texterna i kursplanerna. Materialet beskriver också hur det centrala innehållet utvecklas över årskurserna och hur kunskapskraven är konstruerade.

Här nedan kommer först en övergripande beskrivning av den samlade läroplanen. Därefter följer kommentarmaterialet kursplanernas struktur för att det ska vara lätt att hitta och orientera sig i texten. *Formuleringar som är hämtade direkt från kursplanen är genomgående kursiverade i texten.*

En samlad läroplan

Från och med läsåret 2011/12 har alla obligatoriska skolformer, det vill säga grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan, var sin samlad läroplan.

Läroplanerna består av tre delar. Den första delen beskriver skolans värdegrund och uppdrag, medan den andra delen innehåller övergripande mål och riktlinjer för utbildningen. Dessa delar är i princip likadana för alla obligatoriska skolformer. Läroplanens tredje del innehåller kursplaner för alla ämnen. Kursplanerna är indelade i avsnitten syfte och centralt innehåll och kompletteras med kunskapskrav för de olika ämnena.

För att förstå undervisningens uppdrag är det angeläget att läsa den samlade läroplanen som en helhet. Det är också viktigt att förstå relationen mellan kursplanens olika delar.

Kursplanens olika delar och kunskapskrav

Syftets uppbyggnad

Varje kursplan inleds med en kort motivering till att det enskilda ämnet finns i skolan. Därefter anges syftena med undervisningen i ämnet. Syftestexten är formulerad så att det tydligt framgår vilket ansvar undervisningen har för att eleverna ska kunna utveckla de kunskaper och förmågor som anges.

Texten avslutas med ett antal långsiktiga mål som är uttryckta som ämnesspecifika förmågor. Dessa gäller för alla årskurser och ligger till grund för kunskapskraven. Målen sätter ingen begränsning för elevernas kunskapsutveckling – det går alltså inte att betrakta dem som något som slutgiltigt kan uppnås.

Det centrala innehållets uppbyggnad

I det centrala innehållet anges vad som ska behandlas i undervisningen. Innehållet är indelat i kunskapsområden som i sin tur består av ett antal punkter. Kunskapsområdena behöver inte motsvara arbetsområden i undervisningen, utan de är enbart ett sätt att strukturera innehållet i ämnet. Hur de olika innehållspunkterna hanteras i relation till varandra är något som lärare tillsammans med elever måste avgöra. Det centrala innehållet säger heller ingenting om hur mycket undervisningstid som ska ägnas åt de olika punkterna.

Det är viktigt att understryka att det centrala innehållet inte behöver utgöra allt innehåll i undervisningen. Det finns alltid möjlighet för läraren att komplettera med ytterligare innehåll utifrån elevernas behov och intresse.

Kunskapskraven

Kursplanerna kompletteras med kunskapskrav i de olika ämnena. Kunskapskraven är konstruerade utifrån ämnets långsiktiga mål och centrala innehåll. De beskriver den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev i årskurs 4 och anger den kunskapsnivå som krävs för betygen A, C respektive E i årskurs 7 och 10.

I årskurs 4 finns det i specialskolan kunskapskrav för godtagbara kunskaper i ämnena matematik, svenska, svenska som andraspråk, de samhällsorienterande och naturorienterande ämnena samt teckenspråk för döva och hörselskadade. I årskurs 7 finns kunskapskrav i samtliga ämnen utom moderna språk. I årskurs 10 finns kunskapskrav i alla ämnen.

Kommentarer till kursplanen i engelska för döva och hörselskadade

Förändringar jämfört med den tidigare kursplanen

Den nya kursplanen i engelska ger inte uttryck för några större förändringar av ämnets betydelse eller roll i undervisningen. Inte heller grundsynen på språklärande är förändrad jämfört med den tidigare kursplanen.

Den nya kursplanen skiljer sig inte heller nämnvärt från den tidigare när det gäller döva och hörselskadade elevers möjligheter att tillägna sig och utveckla det engelska språket i skrift. Däremot skiljer sig de båda kursplanerna åt när det gäller elevernas möjlighet att utifrån sina individuella förutsättningar tillägna sig talad engelska. I den nya kursplanen är det tydligt framskrivet i syftestexten och i de långsiktiga målen att eleverna ska tillägna sig det engelska språket i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal.

Den nya kursplanen ingår liksom tidigare, tillsammans med gymnasieskolan, i ett gemensamt system med generella och påbyggbara språknivåer, så kallade steg. Utgångspunkten för detta system är Europarådets ”Gemensam europeisk referensram för språk, lärande, undervisning och bedömning”, GERS. Detta är ett vedertaget europeiskt system med generella språknivåer. Den nya kursplanen i engelska har ytterligare harmoniserats gentemot den europeiska referensramen. Bland annat omfattar det centrala innehållet de texttyper och de kontexter för språkanvändning som förekommer i den europeiska referensramen.

Kursplanen har fortfarande en funktionell och kommunikativ grundsyn på språklärande. Den tar sin utgångspunkt i språkanvändning och har fokus på de kommunikativa språkliga förmågorna reception, produktion och interaktion. Dessa begrepp lyfts fram tydligt i kursplanens centrala innehåll.

Den nya kursplanen betonar vikten av att ta vara på språket i omvärlden, till exempel i olika medier. Detta är ett ställningstagande som grundar sig både på forskning och på Skolverkets undersökningar som visar att motivationen och lärandet ökar när eleverna får tillgång till ett intresseväckande och levande språk från olika sammanhang.

Kursplanen anger, både i syftestexten och i de långsiktiga målen, att i den kommunikativa förmågan ingår också att eleverna gradvis ska öka sin behärskning av språkets struktur. Detta uttrycks i det centrala innehållet som grammatik, stavning, interpunktion med mera och är tydligare framskrivet i den nya kursplanen. Betoningen av språkets struktur ska samtidigt balanseras mot forskningsresultat som visar att man lär sig språk effektivast genom att få uttrycka sig och sträva efter att förstå och kommunicera, inte genom att studera separata byggstenar i språket. Det är detta som är innebörden i den funktionella och kommunikativa språksyn som nämnts ovan, och som också är kursplanens grundhållning.

Utgångspunkter för kursplanen i engelska för döva och hörselskadade

Utgångspunkten för utformningen av kursplanen i engelska för döva och hörselskadade i specialskolan har varit att den i så hög grad som möjligt ska likna kursplanen i engelska för grundskolan. Vissa anpassningar har gjorts utifrån döva och hörselskadade elevers individuella språkliga förutsättningar och deras möjligheter att tillägna sig engelska språket genom skrift, eller genom tal och skrift. En skillnad jämfört med grundskolan är hur döva och hörselskadade lär sig engelska utifrån om de är primärt teckenspråkiga eller primärt talspråkiga. Primärt teckenspråkiga elever tillägnar sig engelska i skrift. Primärt talspråkiga elever tillägnar sig språket i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal.

Kursplanen har i så stor utsträckning som möjligt skrivits språkneutral. Det innebär att den inte anger hur ett innehåll ska presenteras.Till exempel står det inte om en framställning är muntlig eller skriftlig. Detta har gjorts för att kursplanen ska kunna tillämpas både på undervisningen för primärt teckenspråkiga och för primärt talspråkiga elever.

Språkinlärning för de primärt teckenspråkiga eleverna

Engelska är i regel det tredje språket för de primärt teckenspråkiga eleverna. Språkinlärningen för dessa elever sker visuellt, det vill säga eleverna möter språket huvudsakligen via läsning och inlärningen bygger på det språkliga inflöde som läsningen ger. Det innebär att de primärt teckenspråkiga eleverna förutom engelska måste använda sina kunskaper i både teckenspråk och svenska vid språkinlärningen och att de tillägnar sig det engelska språket genom att läsa, skriva och samtala om engelska på teckenspråk. Skriven svenska är ett hjälpmedel bland annat för elevernas förståelse av ord och uttryck. Skriven engelska används vid läsning, textstudier, skriftlig interaktion och egen skriftlig produktion. Engelska skriftspråket utgör, tillsammans med teckenspråk och skriven svenska, de verktyg som eleverna bearbetar, gestaltar och förmedlar sina upplevelser och erfarenheter med.

Språkinlärning för de primärt talspråkiga eleverna

Även för de primärt talspråkiga eleverna är engelska ofta det tredje språket. Eleverna möter språket både via skrift och tal och inlärningen bygger på det språkliga inflöde som både skriftspråket och talspråket ger. För primärt talspråkiga elever betyder det att de tillägnar sig språket genom att läsa, skriva, lyssna, tala, berätta och samtala på engelska och med hjälp av hörseltekniska hjälpmedel.

Engelska i skrift och i tal utgör, tillsammans med teckenspråk och talad och skriven svenska, de verktyg som eleverna bearbetar, gestaltar och förmedlar sina upplevelser och erfarenheter med.

GERS

I den gemensamma europeiska referensramen för språk, undervisningen, lärande och bedömning (GERS), definieras sex generella nivåer för språkfärdighet: A1, A2, B1, B2, C1 och C2. De beskriver språkfärdigheter från nybörjarnivå till avancerad nivå:

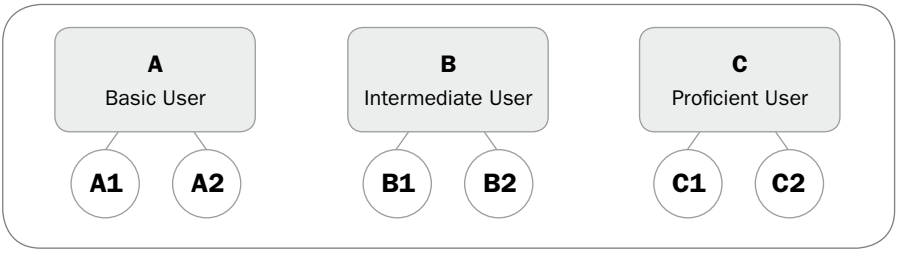

Varje färdighetsnivå beskrivs utförligt i GERS när det gäller såväl receptiva färdigheter (läsa och/eller lyssna) som produktiva färdigheter (skriva och/eller tala) och interaktiva färdigheter (samtala och medverka i brevväxling och chatt). Det går alltså att jämföra de steg som används i de svenska styrdokumenten med detta gemensamma europeiska system (se tabell nedan).

GERS, nivå	**A 1.1**	**A 1.2**	**A 2.1**	**A 2.2**	**B 1.1**	**B 1.2**	**B 2.1**	**B 2.2**
STEG		1	2	3	4	5	6	7
Engelska								
Specialskolan			åk 7		åk 10			
Gymnasieskolan, kurs						5	6	7
Moderna språk								
Specialskolan		Elevens val åk 10	Språkval åk 10					
Gymnasieskolan, kurs		1	2	3	4	5	6	7

Ämnena engelska och moderna språk har en progression i sju steg som sträcker sig genom specialskolan och gymnasieskolan. Dessa språk har samma generella krav på språkfärdighet oavsett vilken nivå i skolsystemet som eleven befinner sig på.

Engelska i årskurs 7 och moderna språk inom ramen för språkval motsvarar enligt tabellen ovan steg 2. Det innebär att kraven på elevernas språkfärdighet för engelska i årskurs 7 och moderna språk i årskurs 10 ligger på samma nivå.

För årskurs 4 i engelska anges centralt innehåll, men inga kunskapskrav.

SYFTET

Den inledande texten i kursplanen ger svar på frågan varför engelska finns som ämne i skolan. Den första meningen, *språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära*, är gemensam för alla språkämnen. På det viset betonar kursplanen att syftet med att lära sig språk är detsamma oavsett vilket språk det gäller.

Kursplanen i engelska för döva och hörselskadade tecknar konturerna av ett ämne som är viktigt för att eleverna framgångsrikt ska kunna delta i en värld med många internationella kontaktytor. Engelska språket och olika kulturyttringar från den engelskspråkiga världen finns överallt i det svenska samhället. Engelska är också det viktigaste kommunikations- och informationsspråket i många olika miljöer och används inom så skilda områden som politik, ekonomi, musik och underhållning.

Ämnet engelska ger en bakgrund till, och ett vidare perspektiv på, de samhälls- och kulturyttringar som eleverna är omgivna av och skapar möjligheter för dem att se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang. Att förmedla ett sådant internationellt perspektiv till eleverna ingår i skolans uppdrag och finns inskrivet i läroplanen.

Att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang, och att delta i internationellt studie- och arbetsliv, kan främja den personliga utvecklingen. Ämnet är också viktigt ur ett medborgerligt perspektiv, eftersom det ger ökade möjligheter att ta del av olika informations- och kunskapskällor samt sociala medier även på engelska. Goda kunskaper i engelska ger eleverna möjligheter att ta del av information från EU och andra internationella organisationer utan att vara beroende av en översättares mellanhand.

Tilltro till sin förmåga

Ett av huvudsyftena med undervisningen i engelska är att eleverna ska utveckla *tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften*. Motivet till detta syfte är vetskapen om att ett gott självförtroende är grundläggande för att man ska våga delta språkligt i olika situationer och sammanhang. Det kan vara allt från samtal om dataspel på engelska till att delta i ett internationellt arbetsliv. Med tilltro till sin förmåga att kommunicera på engelska kan eleverna möta nya människor och platser och lämna invanda språkliga miljöer. Trygghet och språklig säkerhet gör att man kan vara den man är på fler än ett språk.

Genom interkulturella erfarenheter och möten utvecklas individens sociokulturella kunskaper, det vill säga kunskaper om vad som är accepterade koder och värderingar i andra kulturer. Detta kan på sikt leda till tolerans och förståelse för olika kulturer och en interkulturell medvetenhet. Språkkunskaper kan på så vis bli viktiga för elevernas syn på värdegrundsfrågor och bidra till minskade klyftor i samhället och till ökad delaktighet för individen.

Allsidig kommunikativ förmåga

Undervisningen i engelska ska ge eleverna möjlighet att *utveckla en allsidig kommunikativ förmåga*. I en sådan förmåga ingår såväl sociala som interkulturella och språkliga aspekter.

De sociala och interkulturella aspekterna innebär att man kan anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I en social och interkulturell förmåga ingår att så långt som möjligt känna till och använda de kulturella koder och det språkbruk som behövs för att kunna kommunicera i både formella och informella situationer. Det kan handla om ordval, språkmarkörer för artighet, hur jag inleder ett brev eller mejl, hur jag uppträder i olika sammanhang eller hur jag tackar och säger nej.

Den kommunikativa förmågan innefattar även en ökande grad av *språklig säkerhet*. Det innebär att man i möjligaste mån behärskar språkets form. Syftet med detta är att utveckla komplexiteten och precisionen i elevernas språk. Med kunskaper om språkets form kan eleverna utveckla förmågan att uttrycka sig och kommunicera i allt mer avancerade och krävande sammanhang.

Strategier för att stödja kommunikation

Ibland uppstår situationer där man försöker förmedla ett budskap, men inte tycker att man lyckas nå fram till den man vill kommunicera med. I andra situationer kan det vara svårt att som mottagare förstå ett budskap. Det kan handla om ordval, problem med formuleringsförmågan eller förmågan att anpassa sig till situation och mottagare. Då behöver man kunna kompensera detta genom till exempel omformuleringar, synonymer och frågor. Ett syfte med undervisningen i engelska är därför att eleverna ska utveckla och *kunna använda olika strategier*, tillvägagångssätt, så att de övervinner dessa hinder i kommunikationen.

Egna erfarenheter

När man börjar studera språk och språkområden väcker det ofta frågor om det egna samhället jämfört med målspråkets. Syftet att *sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen* betyder att eleverna ska få reflektera över skillnader och likheter mellan egna erfarenheter och företeelser i och på områden där engelska används. Forskning om lärande visar att det är viktigt att undervisningen knyts till elevernas förkunskaper, erfarenheter och behov. Man brukar tala om elevens förförståelse. På så vis skapas meningsfulla och funktionella sammanhang.

Sociala och kulturella företeelser

Ett centralt syfte med undervisningen i engelska är att eleverna ska få *kunskaper om och förståelse för olika livsvillkor samt sociala och kulturella företeelser i områden och sammanhang där engelska används*. Sådana kunskaper är en förutsättning för att eleverna ska förstå nyanser, referenser och även underförstådda betydelser i språket i möten med människor och i litteratur och film.

Genom att eleverna får veta mer om livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika delar av världen där engelska används, får de möjlighet att reflektera över likheter och skillnader i språkområdena, utan att för den skull direkt värdera dem. På det sättet finns det en central koppling mellan värdegrundsfrågor och undervisningen i engelska.

Att kursplanen använder uttrycket *i områden och i sammanhang där engelska används* i stället för länder, kan ses mot bakgrund av engelskans ökande närvaro i allt fler sammanhang. Språkområden sammanfaller inte heller alltid med nationsgränser. Språk ska ses i ett socialt perspektiv – det är tillsammans med andra människor det används och lärs.

Söka, värdera och välja källor

Många elever har med sig kunskaper i språk från världen utanför skolan: från familjen, övrig omvärld, erfarenheter, intressen och internet. Mängden information som finns tillgänglig via olika medier är enorm, och möjligheterna att hitta det som är intresseväckande och samtidigt språkligt och kognitivt utmanande är mycket goda. Forskningen betonar att om eleverna ska kunna tillägna sig ett språk effektivt, är det viktigt att de får möta språket i sammanhang som är begripliga och intresseväckande för dem. Det är samtidigt viktigt att språket ligger på en nivå som innebär vissa språkliga utmaningar.

Ett syfte med undervisningen i engelska är därför att eleverna får möjlighet att *söka, värdera, välja och tillägna sig innehåll från olika engelskspråkiga källor*. Tanken med detta är att eleverna ska få lära sig att hitta egna vägar till information som intresserar dem, och vänja sig vid att ta vara på det språk som finns tillgängligt i omvärlden.

Hjälpmedel för lärande

För att stödja och utveckla elevernas lärande är det centralt att undervisningen ger dem förutsättningar *att använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation*. Genom att eleverna får träna på att använda olika medier som hjälpmedel i språkundervisningen får de tillgång till ett inflöde av levande och dynamiskt språk som de kan bearbeta och tillägna sig. De får då också en kanal för att uttrycka sig på ett kreativt sätt. På så sätt kan elevernas språk utvecklas i ett autentiskt sammanhang.

Intresse för språk och kulturer och nyttan med språkkunskaper

Litteratur och kunskaper om historia och levnadsvillkor i olika samhällen, kan ge eleverna nycklar till att förstå språket. En viktig uppgift för undervisningen i engelska blir därför att *stimulera elevernas intresse för språk och kulturer*. Tillsammans med kunskaperna i engelska bidrar kunskaper om omvärlden och kultur i vid bemärkelse inom områden där språket används, till att ge eleverna nya perspektiv.

Ett syfte med undervisningen i engelska är också att skapa insikt om *nyttan av språkkunskaper*. Vi lever i en allt mer globaliserad värld och engelskan intar en särställning. Den omger oss i vardagen och används inom i stort sett alla områden: privat, i samhället, i olika medier, arbetslivet och i studiemiljöer, nationellt och internationellt. Flera internationella rapporter pekar på behovet av bättre språkkunskaper inom EU för att öka den internationella konkurrenskraften och därmed den ekonomiska tillväxten. Det är därför angeläget för skolan att skapa motivation för svenska elever att studera språk.

De långsiktiga målen

Kursplanens syftestext avslutas med ett antal långsiktiga mål. De är formulerade som förmågor som undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla. Förmågorna ligger till grund för kunskapskraven i ämnet och kommenteras längre fram i avsnittet ”Kunskapskraven”.

DET CENTRALA INNEHÅLLET

Det centrala innehållet i kursplanen anger vilket obligatoriskt innehåll som ska behandlas i undervisningen. Innehållet är indelat i kunskapsområden som tillsammans ringar in centrala delar av ämnet. Kunskapsområdena bör inte ses som separata arbetsområden för undervisningen, utan de kan kombineras på de sätt som läraren bedömer som mest lämpliga för att uppnå syftet med undervisningen.

Varje kunskapsområde består av ett antal punkter. Dessa ska inte uppfattas som att de alltid ska väga lika tungt i undervisningen. Innehållspunkterna ska snarare uppfattas som byggstenar som kan kombineras på olika sätt. Det centrala innehållet är strukturerat så att det visar på en progression. Det innebär att innehållet vidgas och fördjupas upp genom årskurserna.

Innehållet i engelska

Det centrala innehållet i engelska för döva och hörselskadade är genomgående indelat i tre kunskapsområden: ”Kommunikationens innehåll”, ”Läsa och/eller lyssna – reception” samt ”Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion”. Indelningen har sin grund i den tidigare nämnda gemensamma europeiska referensramen för språk, GERS. I denna syns den kommunikativa språkliga kompetensen hos den som studerar språk i olika språkliga aktiviteter. Av dessa har kursplanen valt att använda sig av reception, produktion och interaktion. Var och en av dessa typer av aktiviteter kan förekomma i samband med muntliga och/eller skriftliga texter.

Det finns en tydlig tanke bakom ordningsföljden mellan delarna i ämnets centrala innehåll. ”Kommunikationens innehåll” anger vad eleverna tillgodogör sig och uttrycker på engelska. Det är alltså ett slags generalinstruktion till ”Reception” och ”Produktion och interaktion”.

Reception, det vill säga förmågan att förstå och tolka det man tillgodogör sig, är nödvändig för att kunna interagera och själv producera något. Materialet för receptionen är ofta mer omfattande och har en högre svårighetsgrad än det som eleverna själva producerar eller interagerar om. Därför ligger innehållet som handlar om reception före det som handlar om produktion och interaktion.

Progression

Den övergripande progressionen i det centrala innehållet motsvarar utvecklingen av den språkliga förmågan hos eleverna. Kursplanen rör sig här från korta, enkla samtal samt dialoger och berättelser om sådant som är välkänt för eleverna, till längre, sammanhängande språk om ämnen som är elevnära och aktuella.

Samhällsföreteelser i olika sammanhang och områden där engelska används, studeras genom hela specialskolan och följer samma typ av progression: konkret och närliggande i de tidigare årskurserna och mer komplexa företeelser i de senare årskurserna.

Exempel

Under rubriken Centralt innehåll förekommer vissa exempel. De förtydligar innehållet, men är inte uttryck för att de bör prioriteras framför andra alternativ. Till exempel anges i årskurserna 5–7 att innehållet *hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i engelska språket i olika situationer* ska ingå i undervisningen. Det innebär att studiet av hur fasta språkliga uttryck används i olika situationer är en obligatorisk del av undervisningen i engelska, men att det lika väl som artighetsfraser och tilltalsord kan handla om ordspråk, slanguttryck eller andra informella formuleringar.

Nedan kommenteras det centrala innehållet med utgångspunkt i de tre kunskapsområdena.

Kommunikationens innehåll

I kunskapsområdet ”Kommunikationens innehåll” anges de ämnesområden och sammanhang som eleverna ska få ta del av, samtala om och skriva om. I årskurserna 5–7 kan det till exempel vara vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer.

I praktiken kommer kunskapsområdena ”Reception” och ”Produktion och interaktion” att integreras i detta kunskapsområde.

Intressen, personer och platser

Generellt är det betydelsefullt att eleverna kan relatera det som behandlas i undervisningen till sin egen verklighet. Förförståelse i någon form har stor betydelse för hur man tillägnar sig det språkliga inflödet. Därför ska eleverna i årskurserna 1–7 tillgodogöra sig, samtala om och skriva om *ämnesområden som är välbekanta* för dem. I årskurserna 8–10 tillkommer ämnesområden som är *aktuella*.

I årskurserna 1–4 ska undervisningen behandla närliggande ämnen som *intressen, personer och platser*. Det kan handla om det som verkligen finns runt eleverna: familjen, kamrater eller skolgården. I årskurserna 5–7 byggs innehållet på med *vardagliga situationer* samt *händelser och aktiviteter*, för att i årskurserna 8–10 även omfatta *händelseförlopp samt relationer och etiska frågor*. Progressionen kan bestå i att platser och personer man kommunicerar kring blir mer avlägsna även fysiskt.

Många elever, inte minst i tonåren, upplever det som angeläget att få samtala om etiska frågor. Därför ska undervisningen från årskurs 5 och uppåt behandla *åsikter, känslor och erfarenheter* och i årskurserna 8–10 även *framtidsplaner*.

Vardagsliv och levnadsvillkor

Kunskaper om hur människor lever i områden där engelska används, har stor betydelse för att eleverna ska kunna delta i samtal och annan kommunikation. I årskurserna 1–4 ligger fokus i kommunikationen på *vardagsliv och levnadssätt*. Det kan vara konkreta

företeelser som lekar, fritidsaktiviteter och dataspel. I årskurserna 5–7 utvidgas innehållet till att även omfatta *sociala relationer.*

Tillsammans med språkkunskaperna kan kunskaper om kultur och traditioner bidra till nya perspektiv för eleverna. Därför är *traditioner och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där språket används* ett centralt innehåll i årskurserna 8–10. Begreppet kultur har en mycket vid betydelse i kursplanen. Det gäller alltså inte bara att eleverna behöver kunskaper om kultur i traditionell bemärkelse som litteratur eller konst. Kursplanens användning av kulturbegreppet innefattar också kulturtraditioner, värderingar och centrala begrepp i olika grupper och sociala sammanhang där språket används. Det handlar om att kunna se och förstå mönster, men samtidigt undvika kollektiva stereotyper. För att kunna göra detta kan eleverna behöva stöd för att uppmärksamma och bli medvetna om kommunikationsmönster i sina egna vardagliga sammanhang.

Läsa och/eller lyssna – reception

Det här kunskapsområdet handlar om hur man förstår och tolkar det man tillgodogör sig. I årskurserna 1–7 lyfts *tydlig engelska från olika medier* fram som centralt innehåll. Att eleverna får möta engelska från olika medier är viktigt för variationens och omfattningens skull. I de högre årskurserna kan inflödet av material stegras i omfattning och svårighetsgrad. Progressionen består i att språket inte längre definieras som tydligt i årskurserna 8–10.

Samtal och dialoger

Receptionen sker i årskurserna 1–4 i form av *enkla samtal och dialoger*. I årskurserna 5–7 vidgas innehållet till att även omfatta *intervjuer* och i årskurserna 8–10 tillkommer *framställningar*. Progressionen består i att det material som eleverna tar del av blir allt mer varierande. Dessutom introduceras inslag som blir mer krävande att tillgodogöra sig i de senare årskurserna. Språket i dialoger kan från årskurs 5 till exempel bli mer varierat i stil.

Sakprosa och skönlitteratur

Med genre menas en typ av framställning som kännetecknas av en viss uppsättning stildrag eller innehållsliga faktorer och som ofta har en speciell användning. Affärsbrev, matrecept, bloggar, romantiska komedier och tecknade serier är några exempel på genrer. Kursplanen i engelska betonar, utan att begreppet genre nämns, betydelsen av att eleverna får möta olika typer av framställningar. I de lägre årskurserna ska framställningarna vara *enkla* och *för barn*, medan denna typ av avgränsning inte alls finns i årskurserna 8–10.

Såväl sakprosa som skönlitterära texter ingår som centralt innehåll i engelska. I årskurserna 1–4 ska eleverna få möta sakprosa i form av *enkla instruktioner och beskrivningar*. Med innehållet *ord och fraser i närmiljön* vill kursplanen återigen betona vikten av att eleverna ser omvärlden som en resurs och en möjlighet i sin språkutveckling.

I årskurserna 5–7 ska undervisningen som rör sakprosa fortfarande, precis som i de lägre årskurserna, behandla *instruktioner och beskrivningar*. Men här finns inte bestämningen ”enkla” vilket innebär att undervisningen efter hand behandlar mer komplexa instruktioner och beskrivningar. I årskurserna 8–10 blir sakprosan mer omfattande och innefattar då *information samt diskussioner och argumentation med olika syften*. Detta kan kopplas till den del av kunskapsområdet ”Kommunikationens innehåll” som hanterar bekanta och aktuella ämnen.

Skönlitteratur och annan fiktion finns med i årskurserna 1–7 bland annat i form av *filmer och dramatiserade berättelser* samt *sånger, ramsor, dikter och sagor*. Progressionen ligger i att innehållet anpassas efter elevernas ålder. För eleverna i årskurserna 8–10 stegras svårighetsgraden och komplexiteten på så vis att det skönlitterära inslaget inte längre är definierat som ”för barn och unga”, utan som *skönlitteratur samt annan fiktion i dramatiserad och filmatiserad form*. Detta innebär inte att ungdomslitteratur inte får förekomma, utan att urvalet inte längre begränsas åt något håll. Det viktiga här är att eleven ges ordentligt utrymme att bredda sin repertoar.

Strategier

Begreppet ”strategi” förekommer ofta i kursplanen. Strategi är ett samlingsbegrepp för olika metoder eller handlingssätt vid kommunikation och i elevernas lärande. Strategier kan vara medvetna eller delvis omedvetna, de kan vara planerade eller spontana. De kan också vara mer eller mindre effektiva. Även att använda hjälpmedel, till exempel lexikon eller datorprogram, är en typ av strategi.

Alla människor behöver och använder strategier för att förstå, göra sig förstådda, kommunicera och lära. Inte minst nybörjare i språk behöver under en lång tid kompenserande tillvägagångssätt när språkkunskaperna inte riktigt räcker till. Efter hand som språkfärdigheten ökar minskar behovet av rent kompensatoriska strategier, men man fortsätter att använda kommunikativa strategier.

Eleverna behöver bli medvetna om vilka strategier som står till buds. De behöver också hjälp att hitta effektiva strategier både för att kommunicera och för att utveckla språkkunskaperna. Genom undervisningen kan eleverna öka sin medvetenhet om verkningsfulla strategier, så att de kan välja att handla på sätt som är anpassade till situation och syfte och som ger goda resultat.

Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och detaljer

Strategier för att lättare förstå engelska går ut på att man använder sin förförståelse för att göra så goda gissningar eller uppskattningar som möjligt av det man inte förstår. Eleverna ska alltså ges möjlighet att utveckla sin ”guessing competence”, det vill säga sin förmåga att dra så logiska slutsatser som möjligt om innehållet i ofullständiga eller otydliga budskap. Konkret kan detta handla om att våga och kunna gissa sig till det huvudsakliga budskapet med hjälp sammanhanget, kända ord, bilder eller rubriker.

Kursplanen utelämnar strategier som studieobjekt i årskurserna 1–4, eftersom det inte bedöms som nödvändigt att arbeta medvetet med strategier för reception så tidigt. Men det finns inget som hindrar att lärare själva väljer att börja med enkla och för åldern anpassade receptionsstrategier.

För årskurserna 5–7 är innehållet här formulerat som *strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i språket.* I årskurserna 8–10 är motsvarande innehåll *strategier för att uppfatta detaljer och sammanhang i engelska språket.* Det kan till exempel betyda att man har strategier för att ta reda på tågtider på en järnvägsstation, eller för att uppfatta ett indirekt budskap i en text. Genom sådana processer, som ofta sker gradvis, kan luckor i budskapet fyllas ut genom slutledning för att man ska få en mer utförlig bild av budskapets betydelse och beståndsdelar. De luckor som fylls ut genom slutledning kan bottna i språkliga begränsningar eller i besvärliga villkor som bristande informationskanaler eller dålig mobiltäckning. Framgångsrika strategier är alltid helt situationsbetingade, det vill säga de används bara i den utsträckning som krävs för att förstå det aktuella budskapet.

Att söka, välja och värdera texter från olika medier

I dagens samhälle är omvärlden en i det närmaste outtömlig källa för autentiskt språk. Det finns en bredd i utbudet av information som tillgodoser de flesta intressen. Därför behöver eleverna i engelskundervisningen arbeta med *olika sätt att söka och välja engelskspråkigt material från internet och andra medier.*

För att kunna förhålla sig till det väldiga informationsflödet behöver eleverna också lära sig att inta ett källkritiskt förhållningssätt. Kursplanen uttrycker detta på en enkel nivå i årskurserna 8–10. Då ska eleverna inte bara studera olika sätt att söka och välja utan även *värdera engelskspråkigt material* som de hittar i olika medier.

Språkets form och struktur

I den allsidiga kommunikativa förmågan, som undervisningen i engelska syftar till att utveckla, ingår även kunskaper om språkets form och struktur. Forskning om språklära visar att eleverna tillgodogör sig studier av språkliga strukturer bättre när de upplever att strukturen fyller ett omedelbart behov och har ett tydligt syfte i kommunikationen. Detta är innebörden i den tidigare nämnda funktionella och kommunikativa språksynen och därför anger kursplanen att eleverna både i årskurserna 5–7 och 8–10 ska studera *språkliga företeelser … i det språk som eleverna möter.* Detta språk kan finnas i engelskspråkigt material som eleverna själva väljer och kan till exempel vara litteratur, sångtexter eller nyhetsartiklar. Eftersom de språkliga företeelserna då varierar ger det centrala innehållet bara exempel på vilka företeelser det kan röra sig om. I årskurserna 5–7 kan det vara stavning, interpunktion och artighetsfraser. I årskurserna 8–10 kan det vara satsbyggnad, eller fasta språkliga uttryck som grammatiska strukturer, ord med olika stilvärden samt fasta språkliga uttryck i det språk eleverna möter.

Kursplanen anger alltså inget obligatoriskt innehåll och ingen obligatorisk ordningsföljd för vilka grammatiska företeelser eleverna ska få undervisning i och om. Detta kommer sig av att kursplanen utgår från att kommunikationen är det primära. Språkliga element som grammatiska strukturer och stavning ska därför tas in i undervisningen först när de fyller ett funktionellt syfte, för att förtydliga och berika kommunikationen.

Anpassning efter syfte och mottagare

En viktig del av den språkliga medvetenheten är förmågan att se och reflektera över hur språket faktiskt används och utifrån detta utveckla sitt eget språk. Kursplanen har valt att inte skriva in detta som centralt innehåll i årskurserna 1–4, eftersom eleverna i de lägre årskurserna inte behöver arbeta medvetet med anpassning av språket till mottagare eller syfte. I de högre årskurserna, däremot, ställs krav på att undervisningen ska behandla språklig medvetenhet på ett strukturerat sätt och ur flera aspekter.

Det centrala innehållet i årskurserna 5–7 är här *hur ord och fasta språkliga uttryck … används i engelska språket i olika situationer* och *hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av texter och samtal.* Detta innehåll ger eleverna möjligheter att iaktta och reflektera över hur språket kan anpassas efter mottagare och syfte. Förmågan att anpassa sitt språk till olika situationer är, som tidigare påpekats, central för att man ska kunna kommunicera framgångsrikt i formella och informella sammanhang.

I årskurserna 8–10 ska eleverna studera *hur engelska språket kan varieras för olika syften och sammanhang.* För att ge eleverna möjlighet att förbättra den språkliga strukturen och förmågan att formulera sig sammanhängande finns i de högre årskurserna dessutom innehållet *hur sammanbindande ord och andra uttryck används för att skapa struktur och språkligt sammanhängande helheter.*

Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion

I kunskapsområdet ”Tala och/eller skriva och samtala – produktion och interaktion” uttrycks, med några små modifieringar, samma genrer som i kunskapsområdet ”Läsa och/eller lyssna – reception”. Tanken är att eleverna även ska få tillfälle att skapa olika typer av framställningar i sin produktion och interaktion, och att de med stigande ålder ska få arbeta mer medvetet med specifika stildrag i sina framställningar.

Undervisningen i årskurserna 1–4 ska behandla *enkla presentationer* samt *enkla beskrivningar och meddelanden.* I årskurserna 5–7 är motsvarande innehåll *olika former av presentationer* samt *berättelser, beskrivningar, meddelanden och instruktioner.* För eleverna i årskurserna 8–10 tillkommer att de ska få formulera sig och delta i *diskussioner och argumentationer* i varierande situationer.

Strategier vid produktion

När den språkliga förmågan inte räcker till behöver eleverna anpassa sitt språk till uppgiften och/eller mottagaren. De strategier som är ett centralt innehåll i kunskapsområdet som rör produktion, går ut på att eleverna ska kunna förtydliga eller stärka budskapet i den egna kommunikationen. Kursplanen utelämnar denna typ av strategier i de lägre årskurserna. Elevernas språkliga repertoar är förmodligen ännu inte tillräckligt bred för att de ska kunna använda sig av exempelvis omformuleringar. Det hindrar inte att lärare arbetar med denna typ av strategier om det är relevant för eleverna.

I årskurserna 5–7 och 8–10 är *språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till* ett centralt innehåll. Det kan handla om att kompensera på något sätt, till exempel att använda ett enklare språk än det man normalt använder, att skriva om eller att bara beskriva delar av det man vill förmedla.

Strategier vid interaktion

Strategier vid interaktion innefattar både receptiva och produktiva strategier. I ett samtal, en diskussion eller i ett chattforum, kan deltagarna göra på olika sätt för att stärka samarbetet och se till att samtalet utvecklar sig i rätt riktning. Att kunna välja rätt strategi för rätt tillfälle kan bidra till ömsesidig förståelse och ett fokuserat angreppssätt. I årskurserna 5–7 ska undervisningen behandla *strategier för att delta i och bidra till samtal.* Olika sätt att bidra till att ett samtal utvecklas kan vara att ställa uppföljande frågor, be om förtydliganden eller stödja samtalspartnern genom att med korta, enkla fraser förmedla att man förstår.

I de högre årskurserna handlar strategierna vid interaktion om att kunna *bidra till och aktivt medverka i samtal genom att ta initiativ till interaktion, ge bekräftelse, ställa följdfrågor, ta initiativ till nya frågeställningar och ämnesområden samt för att avsluta samtalet.* Interaktionen sker oftast här och nu och kan innefatta ogillande eller bekräftande kommentarer, eller kommentarer som uttrycker ironi eller gillande. Gester kan också användas i förstärkande eller frågande syfte. Medvetenhet om att gester och annat kroppsspråk kan skilja sig åt mellan olika språkområden och att kunna tolka och använda sådana sociokulturella inslag rätt, är ofta avgörande för att kunna kommunicera på ett givande sätt.

Att bearbeta egna framställningar

Kursplanen i engelska lyfter fram en processinriktad syn på elevernas utveckling när det gäller framställningar. Ett medvetet processinriktat arbete bedöms fungera från årskurs 8. Därför finns innehållet *olika sätt att bearbeta egna framställningar för att variera, tydliggöra och precisera dem, samt för att anpassa dem efter deras syften* enbart i årskurserna 8–10. I de tidigare årskurserna har eleverna haft fokus på att iaktta och reflektera över hur språket faktiskt används. Utifrån detta har de även kunnat arbeta med att förbättra det egna språket.

Det här innehållet för de högre årskurserna motiveras främst av att framställningar i arbetslivet ofta utvecklas genom samarbete mellan flera medverkande. Ett processinriktat arbetssätt bidrar då i regel till att förbättra kvaliteten i framställningarna.

Språkets form

Utgångspunkten för arbetet med språkets formsystem är inte någon grammatisk stege i kursplanen. Det som betonas är i stället vad eleverna ska kunna göra med språket: ställa frågor, berätta om sådant som engagerar dem och förstå instruktioner. Därför anges inte någon fast ordning i vilken eleverna ska studera olika grammatiska moment.

Så långt det är möjligt ska undervisningen uppmärksamma sådana formelement som är nödvändiga för att *förtydliga och berika kommunikationen* (årskurserna 5–7) och för att *förtydliga, variera och berika kommunikationen* (årskurserna 8–10). Eleverna har sinsemellan olika behov av arbete med språkets formelement, vilket bland annat kan bero på vilket sätt de tillägnar sig språket. I praktiken innebär detta att olika elever behöver stärka olika formella språkliga aspekter. Av den anledningen är innehållet *stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer* som anges för årskurserna 5–7 och *fasta språkliga uttryck, grammatiska*

strukturer och satsbyggnad som anges för årskurserna 8–10, att betrakta som exempel som anger en riktning. Kursplanen anger inte heller vilka aspekter inom till exempel grammatiska strukturer och satsbyggnad som ska bearbetas och i vilken följd. Den anger bara att det ska ske ett medvetet arbete med detta innehåll.

KUNSKAPSKRAVEN

Kunskapskraven är skrivna i löpande text och ger helhetsbeskrivningar av vilka kunskaper som krävs för de olika betygsstegen. De grundar sig på förmågorna som beskrivs i de långsiktiga målen samt på det centrala innehållet.

Kunskapsformer och helhetssyn

Kunskapskraven är konstruerade utifrån den kunskapssyn som finns i läroplanen. Där beskrivs att kunskap kommer till uttryck i olika former, så kallade kunskapsformer, som förutsätter och samspelar med varandra. Dessa kunskapsformer kan till exempel vara att kunna analysera eller framställa något. Enligt läroplanen måste skolans arbete inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och skapa ett lärande där de olika formerna balanseras och blir till en helhet. Detta innebär att en specifik kunskapsform inte kan kopplas samman med ett visst betygssteg. Att en elev behärskar fakta i form av minneskunskap är med andra ord inte enbart knutet till betyget E. På samma sätt leder en elevs förståelse och analysförmåga inte automatiskt till betygen C eller A. Av den anledningen finns de kunskapsformer som beskrivs i ämnets långsiktiga mål uttryckta på alla betygsnivåer.

Kunskapskrav för olika årskurser

Kunskapskraven i engelska för döva och hörselskadade beskriver vad som krävs för de olika betygsstegen i årskurs 7 och 10 i specialskolan. Kraven utgår från de långsiktiga målen i syftet och relaterar till det centrala innehållet i årskurserna 1–7 respektive 8–10.

Kunskapskraven är skrivna som helhetsbeskrivningar och för att få betyget E, C eller A krävs att elevens kunskaper motsvarar beskrivningen av kunskapskravet i sin helhet.

I tabellform

Det är viktigt att läsa och förstå kunskapskraven ur ett helhetsperspektiv. Men för att det ska vara lätt att urskilja progressionen, det vill säga hur kraven förändras och utvecklas mellan betygsstegen, presenteras de förutom i löpande text även i en tabell i kursplanen.

Avläser man tabellen vertikalt framträder ett betygssteg i sin helhet. Läser man den istället horisontellt syns progressionen mellan betygsstegen tydligt. De fetmarkerade orden visar vad som skiljer kunskapskraven på de olika betygsstegen från varandra.

*Kunskapskrav för **betyget E** i slutet av årskurs 10*	*Kunskapskrav för **betyget C** i slutet av årskurs 10*	*Kunskapskrav för **betyget A** i slutet av årskurs 10*
I framställningar i olika genrer kan eleven formulera sig **enkelt, begripligt och relativt sammanhängande**.	I framställningar i olika genrer kan eleven formulera sig **relativt varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**.	I framställningar i olika genrer kan eleven formulera sig **relativt varierat, tydligt och sammanhängande**.

Varje del av kunskapskraven inleds med en beskrivning av vad eleven kan. Den beskrivningen tar sin utgångspunkt i en förmåga (i exemplet ovan förmågan att *formulera sig och kommunicera i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal*). Sedan kommer en beskrivning av **hur** eleven visar sina kunskaper för de olika betygsstegen. Det är genom den beskrivningen som kvaliteten eller nivån på elevens kunnande syns.

Sammanfattande uttryck

Kunskapskraven utgår från de långsiktiga målen och relaterar till det centrala innehållet. För att kunskapskraven ska vara hanterbara och inte bli alltför omfattande, preciseras inte innehållet lika detaljerat i kunskapskraven som i det centrala innehållet. Alltför detaljerade kunskapskrav skulle även kunna ge oönskade effekter vid betygssättningen. Enstaka detaljer i kunskapskraven som eleven inte motsvarar, skulle kunna leda till att eleven inte uppfyller kunskapskravet i sin helhet. Innehållet beskrivs därför ofta med sammanfattande uttryck i kunskapskraven.

Exempel:
Det sammanfattande uttrycket *genrer* som finns i kunskapskravet ovan syftar på flera olika punkter i det centrala innehållet. I årskurserna 8–10 syftar det bland annat på:

- Skönlitteratur samt annan fiktion i dramatiserad och filmatiserad form.
- Berättelser, beskrivningar och instruktioner.

Relationen mellan kunskapskraven och de långsiktiga målen

Progressionen i kunskapskraven grundar sig på förmågorna i de långsiktiga målen. Här följer en övergripande beskrivning av hur progressionen i ämnet engelska för döva och hörselskadade ser ut genom specialskoletiden och hur den beskrivs i kunskapskraven.

Förmågan att

– *förstå och tolka innehållet i språket*

Här utgår progressionen från att eleven i de tidigare årskurserna ska förstå tydligt och enkelt språk om välbekanta ämnen. I senare årskurser övergår den i ett krav på förståelse av lättillgängligt språk i olika genrer. På de högre betygsnivåerna ställs allt högre krav på elevens sätt att redogöra för, kommentera och agera utifrån innehållet.

– *formulera sig och kommunicera i skrift och utifrån sina individuella förutsättningar i tal*

och

– *anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang*

När det gäller förmågorna att formulera sig och kommunicera samt att anpassa språket efter olika syften och sammanhang, ligger progressionen i att eleven formulerar sig tydligare, mer sammanhängande och med allt mer varierat ordförråd i sina framställningar. På de högre betygsnivåerna i senare årskurser tillkommer krav på ökad grad av anpassning till syfte, mottagare och situation. Efter hand ställs även allt högre krav på att eleven gör välgrundade förbättringar av sina framställningar.

Det ligger också en progression i att eleven visar en allt högre grad av tydlighet och anpassning till sammanhanget i sin interaktion. Dessutom krävs det att eleven använder allt mer funktionella strategier för att lösa problem i sin interaktion och för att förbättra den.

– *använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda*

Progressionen i den här förmågan ligger i att eleven i allt högre utsträckning väljer och använder funktionella strategier för att tillgodogöra sig ett innehåll. Dessutom ställs det allt högre krav på relevans när eleven väljer och använder texter och engelskspråkigt material från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

– *reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används*

Här utgår progressionen från att eleven i de tidigare årskurserna ger enkla kommentarer till några företeelser och gör enkla jämförelser med egna erfarenheter. I senare årskurser och på högre betygsnivåer krävs att eleven visar ett ökat djup i sina diskussioner om företeelser och i sina jämförelser med egna erfarenheter.

Bilaga: Användningen av värdeord i kunskapskraven

I kunskapskraven används ett begränsat antal uttryck, värdeord, för att beskriva kunskapsnivåer för olika betygssteg på ett enhetligt och tydligt sätt. Alla värdeord i kunskapskraven är fetmarkerade för att skillnaderna mellan kunskapskraven ska bli tydliga.

Kunskapskraven i engelska och moderna språk för döva och hörselskadade skiljer, sig från övriga ämnen i sin uppbyggnad och i begreppsanvändningen. Skillnaderna beror på att kursplanerna och kunskapskraven i dessa språkämnen utgår från beskrivningen av språkfärdighetsnivåer i den tidigare nämnda gemensamma europeiska referensramen för språk, GERS.

Som exemplet i tabellen nedan vill visa anger kunskapskraven språkfärdighet på olika betygsnivåer genom att kombinera flera värdeord. Det beror på att olika värdeord beskriver olika språkliga förmågor. Språkfärdigheten i produktion och interaktion är komplex och det är kombinationen av värdeord som i sig utgör progressionen.

E	**C**	**A**
I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt** och **begripligt med fraser och meningar.** (…) I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt** och **begripligt med ord, fraser och meningar**.	I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt** och **till viss del sammanhängande.** (…) I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt** och **relativt tydligt med ord, fraser och meningar**.	I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt** och **relativt sammanhängande**. (…) I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt** och **tydligt med ord, fraser och meningar** samt **i någon mån** anpassat till syfte, mottagare och situation.

Tabellen är ett utdrag ur kunskapskraven för moderna språk i årskurs 10 inom ramen för språkval och för engelska i årskurs 7.

Här följer en sammanställning av de olika värdeord som används för att beskriva de förmågor som tillsammans utgör språkfärdighet i produktion och interaktion. Den förklarar hur dessa värdeord ska förstås, det vill säga vilken förmåga som beskrivs och hur nivåerna på de olika förmågorna anges.

Vissa förmågor beskrivs bara i två steg, medan andra anges i flera, ibland upp till fem, steg. Anledningen till detta är att olika förmågor utvecklas olika snabbt. Det är därför som en förmåga i vissa fall kan beskrivas med samma värdeord på flera betygssteg. I utdraget ur kunskapskraven i tabellen ovan karaktäriseras till exempel språkets omfång och bredd som *enkelt* på samtliga betygssteg. Progressionen ligger istället i hur ett enkelt ord- och strukturförråd kombineras med de övriga språkliga förmågorna.

Språkets omfång och bredd	Enkelt	Relativt varierat

Uttrycken beskriver elevens ord- och strukturförråd och förmågan att använda dessa. *Enkelt* innebär att eleven använder ett mycket grundläggande förråd av ord och enkla fraser, medan uttrycket *relativt varierat* innebär att eleven har tillgång till och använder sig av en bredare repertoar av ord och satsstrukturer.

Språkets precision	Begripligt	Relativt tydligt	Tydligt

Uttrycken beskriver hur effektivt eleven utnyttjar och organiserar det språk hon eller han har tillgång till för att framföra sitt budskap. Uttrycket *begripligt* innebär att eleven kan använda några få enkla grammatiska strukturer och mönster och för det mesta göra sig förstådd. *Relativt tydligt* innebär att eleven kan använda enkla strukturer och mönster och oftast göra sig förstådd. Uttrycket *tydligt* handlar om att eleven kan använda vanliga strukturer och mönster och uttrycka sig förhållandevis exakt.

Grad av textbindning	Med enstaka ord och fraser	Med fraser och meningar	Till viss del samman-hängande	Relativt samman-hängande	Samman-hängande

Uttrycken beskriver elevens förmåga att strukturera budskap och ordna satser så att de bildar sammanhängande språk. Uttrycken med enstaka ord och fraser respektive *med fraser och meningar* beskriver ett mycket grundläggande förråd av ord, enkla fraser och meningar som eleven använder för att kommunicera.

I uttrycken *till viss del sammanhängande, relativt sammanhängande* och *sammanhängande* ligger att eleven i allt högre utsträckning kan använda sambands- eller bindeord för att knyta samman satser och meningar på ett relevant sätt. Uttrycken används dessutom för att ange en ökad förmåga att hålla en röd tråd i en framställning och att tydliggöra orsaks- eller följdförhållanden. De pronomen som eleven använder refererar också på ett allt tydligare sätt till sitt huvudord eller till en fras.

Grad av mottagaranpassning	I någon mån anpassat	Med viss anpassning

Uttrycken beskriver elevens förmåga att anpassa sitt språk efter mottagare, syfte och situation. Det kan handla om val och användning av hälsningsfraser eller tilltalsformer, anpassning till artighetskonventioner eller till formella och informella stilnivåer som är knutna till språket och språkområdet.

Uttrycket *i någon mån anpassat* innebär att eleven kan delta i mycket korta sociala samtal och använda enkla, vardagliga fraser som fungerar i det aktuella sammanhanget. Uttrycket *med viss anpassning* innebär att eleven kan klara sig i några olika sociala sammanhang genom att hantera mindre förutsägbara men enkla situationer på ett sätt som är lämpligt och funktionellt.

Skolverket

www.skolverket.se

ISBN: 978-91-38325-70-4